א) אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד שנאמר 1 ויבא המלך דוד וישב לפני ה' כדאמר רב חסדא בעזרת נשים הכא נמי בעזרת נשים והיכא איתמר דרב חסדא אהא [א] א ב) מיתיבי דתניא היכן קורין בו בעזרה ראב"י אומר בהר הבית שנאמר 2 ויקרא בו לפני הרחוב אשר לפני שער המים ואמר רב חסדא בעזרת נשים 3 ויברך עזרא את ה' האלהים הגדול ג) מאי גדול אמר רב יוסף אמר רב שגדלו בשם המפורש רב גידל אמר 4 ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם אמר ליה אביי [ב] לרב דימי ודילמא שגידלו בשם המפורש א"ל אין אומרים שם המפורש בגבולים ולא (א) והכתיב [ג] 5 ויעמוד עזרא הסופר על מגדל עץ אשר עשו לדבר ואמר רב גידל שגדלו בשם המפורש הוראת שעה היתה ד) [ד] 6 ויצעקו אל ה' אלהים בקול גדול מאי אמור אמר רב ואיתימא ר' יוחנן בייא בייא היינו האי דאחרביה למקדשא וקליה להיכליה וקטלינהו לכולהו צדיקי ואגלינהו לישראל מארעהון ועדיין מרקד בינן כלום יהבתיה לן אלא לקבולי ביה אגרא לא איהו בעינן ולא אגריה בעינן נפל להו פיתקא מרקיעא דהוה כתב בה אמת אמר רב חנינא שמע מינה ה) חותמו של הקב"ה אמת אותיבו בתעניתא תלתא יומין ותלתא לילואתא מסרוהו ניהליהו נפק אתא כי (ב) גוריא דנורא מבית קדשי הקדשים אמר להו נביא לישראל היינו יצרא דעבודת כוכבים שנאמר 7 ויאמר זאת הרשעה בהדי דתפסוה ליה אשתמיט ביניתא ממזייא ורמא קלא ואזל קליה ארבע מאה פרסי אמרו היכי נעביד דילמא חס ושלום מרחמי עליה מן שמיא אמר להו נביא שדיוהו בדודא דאברא וחפיוהו לפומיה באברא דאברא משאב שאיב קלא שנאמר ויאמר זאת הרשעה וישלך אותה אל תוך האיפה וישלך את אבן העופרת אל פיה אמרו הואיל ועת רצון הוא נבעי רחמי איצרא דעבירה בעו רחמי ואמסר בידייהו אמר להו חזו דאי קטליתו ליה להאוא (ג) כליא עלמא חבשוהו תלתא יומי ובעו ביעתא בת יומא (ד) בכל ארץ ישראל ולא אשתכח אמרי היכי נעביד נקטליה כליא עלמא ניבעי רחמי אפלגא פלגא ברקיעא לא יהבי כחלינהו לעיניה ושבקוהו ואהני דלא מיגרי ביה לאיניש בקריבתה במערבא מתנו הכי רב גידל אמר (ה) גדול שגדלו בשם המפורש ורב מתנא אמר 8 האל הגדול הגבור והנורא והא דרב מתנא [ה] מטייא לדרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה שהחזירו עטרה ליושנה אתא משה אמר 9 האל הגדול הגבור והנורא אתא ירמיה ואמר נכרים ו) מקרקרין בהיכלו איה נוראותיו לא אמר נורא אתא דניאל אמר נכרים משתעבדים בבניו איה גבורותיו לא אמר גבור אתו אינהו ואמרו אדרבה זו היא (ו) גבורת גבורתו שכובש את ז) [ו] יצרו שנותן ארך אפים לרשעים ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו של הקב"ה היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות ורבנן היכי עבדי הכי ועקרי תקנתא דתקין משה אמר רבי אלעזר מתוך שיודעין בהקב"ה שאמתי הוא לפיכך לא כיזבו בו: וקורא אחרי מות ואך בעשור: ורמינהי ח) מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה לא קשיא ט) כאן בכדי שיפסיק התורגמן כאן בכדי שלא יפסיק התורגמן והא עלה קתני מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה ועד כמה מדלג בכדי שלא יפסיק התורגמן הא בתורה כלל כלל לא אמר אביי לא קשיא כאן בענין אחד כאן בשני ענינין והתניא י) מדלגין בתורה בענין אחד ובנביא בשני ענינין כאן וכאן בכדי שלא יפסיק התורגמן ואין מדלגין מנביא לנביא ובנביא של שנים עשר מדלגין ובלבד

אין ישיבה בעזרה. דכתיב לעמוד לשרת (דברים יח) העומדים שם לפני ה' (שם) ולא מלינו בה ישיבה: **אלא למלכי בית דוד שנאמר ויבא המלך דוד וישב וגו'.** כשאמר לו נתן הנביא אתה לא תבנה הבית כי ימלאו ימיך וגו': **ויברך עזרא וגו'.** בההוא ענינא דויקרא לפני הרחוב כתיב ברוך ה' אלהים וגו' כך תיקנו באותו היום לומר במקדש בסוף כל ברכה וברכה כדאמרינן במסכת תענית (דף טז:): **בגבולין.** כל חוץ לעזרה קרי גבולין: **בייא בייא.** לשון זעקה וקובלנא: **האי דאחרביה לבית המקדש.** מבקשין רחמים שימסר בידם יצר הרע של עבודת כוכבים: **לקבולי אגרא.** שנכוף אותו ונקבל שכר: **פיתקא.** כתב: **אמת.** כלומר מסכים אני עמכם: **אמר להו נביא.** זכריה בן עדו: **ביניתא.** שיער: **בדודא דאברא.** בסיר של עופרת: **זאת הרשעה.** וישלך אותה אל תוך האיפה ט) (ויתן) את אבן העופרת אל פיה: **שאיב קלא.** נכנס הקול לתוך העופרת ואינו יוצא ממנו: **כליא עלמא.** יכלה העולם שלא תהא פריה ורביה: **ביעתא בת יומא.** ביצה הנולדה בו ביום לפי שפסק התימוס מן המעים ואפילו אותן שעיברה התרנגולת כבר אינן מתבשלין במעיה: **לפלגא.** שיהא שולט באדם ליזקק לאשתו ולא לאחרת: **כחלינהו.** סימו את עיניו ע"י כחול: **האל הגדול הגבור והנורא.** אשר לא ישא פנים: **עובדי כוכבים מקרקרים בהיכלו.** שראה שרי נבוכדנצר נכנסין להיכל ומריעים בו בכל רגוש: **לא אמר נורא.** בפרשת הנה אנכי כתיב עושה חסד לאלפים ומשלם עון אבות אל חיק בניהם אחריהם האל הגדול והגבור ה' צבאות שמו (ירמיה לב): **דניאל לא אמר גבור.** בתפלתו בספרו (דניאל ט): **עובדי כוכבים משתעבדים בבניו.** זה שבעים שנה: **זו היא גבורתו.** שכובש יצרו כל השנים הללו שנשתעבדו בהן ומאריך אפו על כל הגזירות שגוזרים על בניו: **ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו וכו'.** מן יום החורבן אתה למד נוראותיו שכל האומות נאספו להשמידם ונתקיימו מהן: **ורבנן.** ירמיה ודניאל: **שהוא אמתי.** מסכים על האמת ושונא את השקר: **כאן בכדי שיפסיק התורגמן.** הא דקתני אין מדלגין בפרשה הרחוקה מזו שקודם שגולל ספר תורה עד מקום הדילוג יפסיק התורגמן המתרגם פסוק שקרא הקורא ונמצאו צבור יושבין ומצפין אין זה כבוד צבור אבל אך בעשור סמוכה היא לאחרי מות ויכול לגלול שם קודם שיפסיק התורגמן: **בענין אחד.** כגון הכא ששתי הפרשיות מדברות בענין יוה"כ מדלגין ובכדי שלא יפסיק התורגמן והא דקתני דאפילו בכדי שלא יפסיק נמי לא ידלג בשני ענינים לפי שדברי תורה היא אזהרות ועונשין ומצות וצריך שיכנסו בלב השומעין וכשאדם יוצא משיטה י) לשיטה אחרת אינו נוח להתבונן: **והפניא.** בניחותא:

אין ישיבה בעזרה. פירשתי לעיל בפרק שני (דף כה.) גבי זקן יושב במערבה:

ועד כמה הוא מדלג בכדי שלא יפסיק התורגמן. לא בעי לשנויי דאתורה קאי משום דקתני אין מדלגין בתורה הדר קא מפרש ועד כמה מותר לדלג בתורה בכדי שלא יפסיק התורגמן והא דאסרו ברישא בכדי שיפסיק התורגמן וי"ל דאין הכי נמי דהוה מצי לשנויי הכי אלא אביי מתרץ לו האמת כאן בענין אחד כאן בשני ענינין כדתניא וכו':

ובלבד

עין משפט נר מצוה

י א ב ג מיי' פי"ב מהל' תפלה הלכה ח והלכה יג סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' קמד סעיף א:

* * *

תורה אור השלם

1. וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִיד וַיֵּשֶׁב לִפְנֵי יְיָ וַיֹּאמֶר מִי אֲנִי יְיָ אֱלֹהִים וּמִי בֵיתִי כִּי הֲבִיאֹתַנִי עַד הֲלֹם: דברי הימים א יז טז
2. וַיִּקְרָא בוֹ לִפְנֵי הָרְחוֹב אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר הַמַּיִם מִן הָאוֹר עַד מַחֲצִית הַיּוֹם נֶגֶד הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַמְּבִינִים וְאָזְנֵי כָל הָעָם אֶל סֵפֶר הַתּוֹרָה: נחמיה ח ג
3. וַיְבָרֶךְ עֶזְרָא אֶת יְיָ הָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל וַיַּעֲנוּ כָל הָעָם אָמֵן אָמֵן בְּמֹעַל יְדֵיהֶם וַיִּקְּדוּ וַיִּשְׁתַּחֲוֻּ לַייָ אַפַּיִם אָרְצָה: נחמיה ח ו
4. בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעֹלָם וַיֹּאמְרוּ כָל הָעָם אָמֵן וְהַלֵּל לַייָ: דברי הימים א טז לו
5. וַיַּעֲמֹד עֶזְרָא הַסֹּפֵר עַל מִגְדַּל עֵץ אֲשֶׁר עָשׂוּ לַדָּבָר וַיַּעֲמֹד אֶצְלוֹ מַתִּתְיָה וְשֶׁמַע וַעֲנָיָה וְאוּרִיָּה וְחִלְקִיָּה וּמַעֲשֵׂיָה עַל יְמִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ פְּדָיָה וּמִישָׁאֵל וּמַלְכִּיָּה וְחָשֻׁם וְחַשְׁבַּדָּנָה זְכַרְיָה מְשֻׁלָּם: נחמיה ח ד
6. וַיָּקָם עַל מַעֲלֵה הַלְוִיִּם יֵשׁוּעַ וּבָנִי קַדְמִיאֵל שְׁבַנְיָה בֻּנִּי שֵׁרֵבְיָה בָּנִי כְנָנִי וַיִּזְעֲקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל אֶל יְיָ אֱלֹהֵיהֶם: נחמיה ט ד
7. וַיֹּאמֶר זֹאת הָרִשְׁעָה וַיַּשְׁלֵךְ אֹתָהּ אֶל תּוֹךְ הָאֵיפָה וַיַּשְׁלֵךְ אֶת אֶבֶן הָעֹפֶרֶת אֶל פִּיהָ: זכריה ה ח
8. וְעַתָּה אֱלֹהֵינוּ הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא שׁוֹמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד אַל יִמְעַט לְפָנֶיךָ אֵת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצָאַתְנוּ לִמְלָכֵינוּ לְשָׂרֵינוּ וּלְכֹהֲנֵינוּ וְלִנְבִיאֵנוּ וְלַאֲבֹתֵינוּ וּלְכָל עַמֶּךָ מִימֵי מַלְכֵי אַשּׁוּר עַד הַיּוֹם הַזֶּה: נחמיה ט לב
9. כִּי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבֹּר וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָנִים וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד: דברים י יז

* * *

גליון הש"ס

גמרא ויצעקו וכו' ויזעקו בקול גדול אל ה' אלהים כצ"ל:

* * *

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

* * *

רבינו חננאל

אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, שנאמר, ויבא המלך דוד וישב לפני ה'. ושנינן כדאמר רב חסדא כי עזרא דכתיב ביה ויקרא בו לפני הרחוב אשר לפני שער המים, בעזרת הנשים קרא. כך כהן גדול בעזרת הנשים היה קורא ומותר לו לישב שם. כתיב ויברך עזרא את ה' אלהים, מאי אמר אמר רב יוסף ברוך המבורך. א"ל אביי לרב דימי איכא שבירכו בשם המפורש א"ל אין אומרים שם המפורש בגבולים כלומר אין מברכין בשם המפורש חוץ לעזרה. ולא, והכתיב ויעמוד עזרא הסופר על מגדל עץ אשר עשו לדבר. ואמר רב יהודה אמר רב שגידלו בשם המפורש. והנה זה בגבולין הוה. ושנינן הוראת שעה היתה, דכתיב ויצעקו בקול גדול אל ה' האלהים. מאי אמרו, אר"י ואיתימא רבי נתן בייא בייא כו'. רב מתנא אמר ויברך עזרא את ה' האלהים הגדול שגידלו בשם המפורש א) אמר ברוך ה' האלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם. במערבא מתנו גידול אמר שגידלו בשם המפורש. רב מתנא אמר אמר האל הגדול הגבור והנורא. והא דרב מתנא נטייא לדר' יהושע בן לוי דאמר למה נקראו אנשי כנסת הגדולה שהחזירו עטרה ליושנה, כאשר אמר משה רבינו האל הגדול הגבור והנורא. כי בא ירמיה ולא אמר גבור בא דניאל ולא אמר נורא. באו אילו ואמרו אדרבה זהו גבורתו שכובש אפו ומאריך לרשעים. נורא, שאלמלא נוראותיו אין אומה אחת מתקיימת בין ע' אומות. וירמיה ודניאל הנביאים הללו איך באו לעקור דברי משה רבינו. ושני רבי יצחק מתוך שיודעין בהקב"ה שהוא אמת לא כיזבו. וקורא אחרי מות ואך בעשור. מכלל דמדלגי והתנן מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה. ושנינן הא דתני אין מדלגין בשני ענינין מענין לענין אחר, והא דתני מדלגין בענין אחד. והתניא כן מדלגין בתורה בענין אחד ובנביא אפילו בשני ענינים. וזה וזה בכדי שלא יפסוק התורגמן, ואין מדלגין מנביא לנביא, ובנביא של שנים עשר מדלגין.

א) אולי צ"ל ורב גידל אמר ברוך ה' וכו'.

מסורת הש"ס

א) לעיל כה. תמיד כז. סנהדרין קא: סוטה מ. מא: קדושין עח. ב) ע' רש"א, ג) [מס' סופרים פי"ג הלכה ח יסם איתא במאי גדלו רב אמר גדלו בשם המפורש רבא אמר בברכה גדלו], ד) סנהדרין סד., ה) שבת נה., ו) [בע"י איתא מרקדין], ז) [צ"ל כעשו קך גרס ע"י], ח) מגילה כד. סוטה מא., ט) [צ"ל וישלך].

* * *

הגהות הב"ח

(א) גמ' שם המפורש בגבולין ולא והכתיב ויזעקו בקול גדול אל ה' אלהיהם ואמר רב גידל שגדלו בשם המפורש הוראת שעה היתה ויזעקו בקול גדול אל ה' אלהיהם מאי אמור כו' נ"ל ותיבות ויעמוד עזרא על מגדל עץ אשר עשו לדבר נמחק: (ב) שם נפק אתא כי גוריא. נ"ב פירש"י בפרק ארבע מיתות אחר קטן: (ג) שם דאי קטליתו ליה להאוא גברא איחרב כולי עלמא. נ"ב ורש"י גורס כליא עלמא: (ד) שם ביעתא בת יומא לחולה בכל א"י: (ה) שם מתנו הכי רב גידל אמר ויזעקו בקול גדול שגדלו: (ו) שם אדרבה זו היא גבורותיו שכובש כצ"ל: (ז) רש"י ד"ה בענין אחד כו' וכשאדם יוצא משיטה אחת לשיטה אחרת:

* * *

הגהות הגר"א

[א] גמרא (מיתיבי) תו"מ: [ב] שם (לרב דימי) תא"מ: [ג] שם (ויעמד עזרא הסופר על מגדל עץ אשר עשו לדבר) תא"מ. ונ"ב ויזעקו בקול גדול: [ד] שם (ויזעקו אל ה' אלהים) תא"מ ונ"ב ויזעקו: [ה] שם מטייא. נ"ל מסייע: [ו] שם יצרו. נ"ל כעסו:

* * *

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמרא מיתיבי דתניא היכן קורין בו בעזרה. נ"ב עיין מהרש"א ופ"י ולענ"ד למחוק מלת מיתיבי כאן וכן במסכת סוטה דף מ ע"ב. ולא"ל אתיא הכא כפשיטות ספיר והיכא איתמר דר"ח אהא דתניא וכו' וכן בסוטה נ"ל דתניא תחת מלת מיתיבי ועפ"ז יובנו דברי התוס' כאן שפירשו דאהקהל קאי ותמה הפ"י דבסוטה פריך מינה אמתני' דכ"ג ולפי נ"ל מיתיבי אתי שפיר על נכון ודו"ק:

* * *

תוס' ישנים

הא דאליבי מהלכי ש"מ ניתנו ליהנות בהם ולא קשיא ליה איסור כלאים עד לבסוף גבי כלאים וכן שמעון הצדיק שלבש בגדי כהונה במדינה ופריך מיניה על בריית' דקתני בה במדינה אסור אבל במקדש ניחא ליה דמותר אפילו שלא בעידן עבודה וכן בסוף תוספתא דכלאים בגדי כהן גדול שיוצא בהן במדינה חייב ובמקדש בין לשרת ובין שלא לשרת פטור מפני שהן ראוין לעבודה וקתני נמי התם בגדי כהונה ובגדי כהן גדול אין בהם משום כלאים ויצא בעידן עבודה אלטעריך למימר הכי וכמנחות בפרק התכלת (מג.) ובחולין פרק כל הבשר (דף קי.) דקדקנו עדין כפירוש בריית' זו של תוספתא. מ"ר: ותיפוק לי משום כלאים, תימה מאי שנא דלאיסור כלאים פשיטא ליה דאיכא וגבי מעילה מספקא ליה אי ניתנו ליהנות בהם אי לא וטעמא דלב ב"ד מתנה עליהם לא שייך הכא לומר שיהו קדושין למעלין וי"ל דלאו קדשי ה' נקראו לענין מעילה כיון שניתנו ליהנות בהם דלא ניתנה תורה למלאכי השרת והוו להו כלאו דמעילה דומיא דקדשים קלים דקדשי מזבח דלא חזו להקרבה לא הן ולא דמיהן. מ"ר: אלא לאו כנגד דאשינן מ"מ. בפ"ק דתמיד (דף כז.) דאי ולאיבעית אימא כלומר שאין בהם כלאים פי' דלא מיירי כלבנט ותנא בתרא דפשיט מיניה הכא דניתנו ליהנות בהם לא מייתי התם כלל: בבגדי כהונה קשין הן דאמר רב הונא כו'. פי' רש"י דנעשה גמדא דנרס שריא וכן בגדי כהונה פרי והקשה רבינו יעקב מדאמר בריש ערכין ובהתכלת (דף מג.) סד"א הואיל ואישתרי כלאים לבגדיהו כו' אלמא איסור כלאים מן התורה יש בהן ומפרש רבינו יעקב בגדי כהונה קשים הם הלכך לא גזור בהו רבנן לאיסורן להציען תחתיו דאמר רב הונא בריה דרב יהושע האי נמטא גמדא דנרש שריא פי' לגדים קשים לפי שאין בהן איסור אלא מדרבנן כדתנן (כלאים פ"ט מ"ח) הלבדין אסורין מפני שהן שועים וכיון דקשים הם לא אסרום חכמים הכא נמי אפילו בבגדים שיש בהן איסור לבישה מן התורה בקשין כיון דהלעה תחתיו [אינן] אלא מדרבנן לא גזרו חכמים מיהא בקשין כיון שאינם כשאר בגדים ולא חיישינן נמי שמא תכרך נימא אחת על בשרו: ובמקדש מותר כו'. יהו"נ בכל הר הבית דדייקינן לעיל שינה הוא דלא הא הלוכי כו' משמע דהשתא דאסקינן דמותר ליהנות בהם דהיינו במקום דשינה מותרת שם מותר נהלך דהיינו אפילו בהר הבית א) ובעזרה אין מותר לישן דאין ישיבה בעזרה: כיון שהגיעו להר גריזים תיד חרשוהו כו'. תימה נה"ר אלמא וכי היו עובדין להר גריזים מימים שמעון הלדיק והלא לא נתפרי עד ר' מאיר כדאמר בחולין (דף ו.) דמות יונה מצאו להם בהר גריזים כו' ופירך דמיירי הכא קודם שנתגיירו כמו שמפרש רבינו יעקב שנעשו גרי אמת אותן שכתוב בהן את ה' היו יראים ואת אלהיהם היו עובדין ישוב בימי ר' מאיר תלמי שחזרו לקלקולם הראשון: איבעית אימא ראוין לבגדי כהונה כו'. תימה דאמר בקידושין פרק האומר (דף סו.) גבי ינאי המלך הקם להם בציץ שבין עיניך ואומר רבינו יעקב דשאני ציץ דכתב ביה תמיד ולעיל בפ"ק (דף ז:) ד"ה אלא) פי': (וע"ע שייך לע"ה) מיתיבי היכן קורין בו בעזרה כו'. ואפרשת הקהל קאי יוה"כ הכא: ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם. לפי פי' רש"י משמע שסובר שאותו היום תיקנו לומר כן אבל במקדש ראשון לא היו אומרים אותו אלא עונין אמן במקדש ומיהו משמע שלעולם לא ענו אמן במקדש אלא נראה לפרש מן העולם ועד העולם לפי שקלקלו המינין והצדוקים שהיו אומרים שאין עולם אלא אחד ותיקנו לומר מן העולם ועד העולם לומר שני עולמות יש וכולי אמר פי' הרולה (דף נד.) שתיקנו לומר מן העולם ועד העולם מפני המינין והיינו גדול שגדלו בעולם הזה ובעולם הבא: בבכל ארעא דישראל. לאו דוקא בכל ארעא דישראל אלא כמו שיוכלו לחמם בשלשה ימים מכל צד: ירמיה אמר גוים מקרקרין כו'. גבי ירמיה גרס ולא אמר נורא וגבי דניאל גרס ולא אמר גבור וכן הוא במקרא כדפי' רש"י יבירכות

א) נ"ל דעזרה